

Богдана Щавінська

Слухач магістерської програми

Науковий керівник: д.е.н., професор Пуцентейло П. Р.

Тернопільський національний економічний університет

ОБЛІК ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

Роль землі в сільському господарстві в порівнянні з іншими галузями виробництва дуже відрізняється. Якщо у всіх інших галузях земля виконує пасивну роль, функціонує як фундамент виробництва, то у сільському господарстві вона виступає як предмет і як знаряддя виробництва. Як об'єкт спрямування праці людини для підтримання чи підвищення родючості, продуктивності – земля є предметом праці. Як середовище і засіб впливу на певні предмети праці (рослинні організми) – знаряддям і засобом праці.

Дані обліку кількості земель відображають фактичний стан їх використання і щорічно доводяться до відома всіх господарських і державних органів управління земельними ресурсами. Це продиктовано зростанням ролі землі в ринковій економіці, особливо при оподаткуванні її власників, землекористувачів та при купівлі-продажу землі.

Ведення обліку якості землі відповідає потребам науково обґрунтованого врахування природних властивостей ґрунтів при використанні у господарській діяльності. За цими даними проводиться розміщення сільськогосподарського виробництва, аналіз використання земель, економічне стимулювання їх раціонального використання і охорони, планування урожайності культур, оцінка результатів господарської діяльності сільськогосподарських підприємств. Дані обліку якості земель використовуються при бонітуванні ґрунтів.

Згідно з чинним “Положенням про порядок ведення державного земельного кадастру” передбачається обліковувати якість всіх категорій земель:

- класифікація всіх земель сільськогосподарського призначення за придатністю з виділенням особливо цінних ділянок;

- характеристика земель за товщиною гумусового горизонту, вмістом гумусу і рухомих поживних речовин, гранулометричним складом ґрунтів, крутизною схилів, еродованістю, кам'янистістю, засоленістю, солонцюватістю, кислотністю, перезволоженістю, заболоченістю, забрудненням продуктами хімізації сільського господарства, а також техногенним, включаючи радіонуклідне;

- характеристика культуртехнічного стану природних кормових угідь;

- лісотипологічна характеристика лісових угідь;

- класифікація земель населених пунктів, що проводиться за функціональним призначенням згідно з даними містобудівного кадастру;

- характеристика земель населених пунктів за інженерно-геологічними умовами, рівнем забезпеченості соціальною, інженерно-транспортною та природоохоронною інфраструктурою, об'єктами оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення.

Бухгалтерський облік є важливим засобом систематичного контролю та інформаційною базою для управління діяльністю конкретного підприємства. Серед основних завдань бухгалтерського обліку можна виділити правильне документальне оформлення надходження та вибуття земельних ресурсів, відображення зазначених операцій в первинних документах та облікових регістрах; забезпечення контролю за законністю й доцільністю здійснюваних операцій з землею в процесі господарської діяльності; створення вихідної інформаційної бази для користувачів щодо планування, стимулювання, організації, регулювання та аналізу використання ресурсного потенціалу окремого сільськогосподарського підприємства.

Метою бухгалтерського обліку земельних ресурсів є отримання даних про землю, необхідних для зовнішніх (кредиторів, інвесторів) та внутрішніх користувачів для прийняття управлінських рішень, спрямованих на забезпечення раціонального та ефективного

використання земель.

До ключових завдань бухгалтерського обліку земельних ресурсів можна віднести:

- створення належної інформаційної бази щодо відображення фізичного стану земельної ділянки, ведення агротехнічних записів стану та змін по окремих земельних ділянках (сівозмінах) для систематичного контролю за збереженням якісних характеристик та ефективним використанням земельних ресурсів в сільськогосподарських підприємствах;

- визначення об'єктивної вартісної оцінки землі (історичної, фактичної, справедливої);

- чітке документальне оформлення та своєчасне відображення на рахунках бухгалтерського обліку операцій, пов'язаних з надходженням, вибуттям та використанням земельних ресурсів;

- відстеження змін щодо передачі прав на земельні ресурси, спостереження за рухом земель разом із будівлями та спорудами, відображення змін у складі та стані земельних угідь при переході від одного стану в інший;

- відображення та контроль за наявністю та рухом коштів, призначених для цільового фінансування витрат щодо покращення землі;

- накопичення відповідної інформації про власні та залучені земельні ресурси сільськогосподарських підприємств та правильне відображення її при складанні відповідної бухгалтерської звітності;

- контроль за правильністю нарахування та своєчасністю сплати податків на землю та відображенням їх в обліку.

Об'єктом бухгалтерського обліку можуть бути як земельні ресурси, що належать аграрним підприємствам на правах власності, так і земельні ресурси, що перебувають у їхньому користуванні – оренді. Сільськогосподарські підприємства можуть орендувати земельні ділянки на умовах оренди з правом та без права викупу. При операційній оренді дані про земельні ділянки накопичуються на позабалансовому рахунку. Взаємовідносини, пов'язані з орендою землі, регулює Закон України «Про оренду землі». Порядок бухгалтерського обліку оперативної оренди регулює П(С)БО14 «Оренда».

Двояка природа земельних ресурсів забезпечує їм особливу роль у складі майна підприємства. В системі бухгалтерського обліку земельні ресурси виступають в якості засобів виробництва, а всередині цієї класифікаційної групи – засобом праці. За своїм економічним змістом земельні ресурси – це необоротні активи підприємства. Тому після укладання договору оренди та підписання акта приймання-передачі земельної ділянки їх слід відобразити у складі орендованих необоротних активів. Інструкцією про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій передбачено, що на рахунку 01 «Орендовані необоротні активи» обліковуються активи у вигляді основних засобів та інших необоротних активів, що отримані підприємством на підставі договорів операційної оренди й обліковуються на балансі орендодавця. Прийняті в операційну оренду земельні ділянки зараховуються на позабалансовий рахунок 01 «Орендовані необоротні активи» за вартістю, зазначеною в договорі оренди.

Таким чином, великого значення в умовах формування земельного ринку набувають питання обліку земельних ресурсів, які включають в себе накопичення, систематизацію, обробку та аналіз економічної інформації про кількісні, якісні та грошові дані земельних ресурсів у державі. Отже, виникає потреба у подальшому дослідженні методичних основ існуючої системи обліку земельних ресурсів та вдосконалення шляхів їх ефективного використання.

Основні напрями вдосконалення обліку земельних відносин в Україні полягають в:

- юридичному закріпленні прав власності на землю за користувачами, що зумовить раціональніше її використання і відображення в обліку;

- формуванні земельного ринку, яке передбачає систему оцінки земельних ділянок і визначення ціни землі;

- розвитку інфраструктури земельного ринку, зокрема земельного банку, що дасть

змогу скоротити фінансові витрати на виробництво, збільшити обсяги інвестиційного кредиту через залучення кредитних ресурсів і сприятиме концентрації землекористування;

- розробці законодавчої бази купівлі-продажу землі, механізму її відчуження;
- введенні застави землі для одержання товаровиробниками необхідних коштів на розвиток виробництва;
- здійсненні державного контролю за використанням та охороною земель.

Список використаних джерел

1. Бінчаровська Т.А. Нормативне забезпечення бухгалтерського обліку земельних відносин. Обліково-аналітичне і організаційно-правове забезпечення діяльності підприємств в умовах інституційних трансформацій: колективна монографія / Р.Ф. Бруханський, П.Р. Пуцентейло [та ін.]. Тернопіль: ФОП Осадца Ю. В. , 2017. С. 161–175.
2. Бруханський Р. Ф. Бухгалтерський облік : підручник. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. 480 с.
3. Жук В. М. Пріоритетність обліково-фінансової складової у залученні земель сільськогосподарського призначення до економічного обороту [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://socrates.vsau.edu.ua/repository/getfile/6146.pdf>.
4. Закон України «Про оцінку земель» від 11.12.2003 № 1378-IV. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua
5. Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність» від 16.07.1999 р. №996-XIV Закон України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua
6. Обліково-аналітичне і організаційно-правове забезпечення діяльності підприємств в умовах інституційних трансформацій : монографія / Р. Ф. Бруханський, П. Р. Пуцентейло [та ін.]. Тернопіль : ФОП Осадца Ю. В., 2017. 388 с.
7. Палюх М. С. Криза теорії обліку як наслідок підміни її проблематики. Економічні науки. Серія «Облік і фінанси». Випуск 11 (41). Ч. 2. Луцьк: ЛНТУ, 2014. С. 390-396.
8. Пуцентейло, П. Р. Інформаційне забезпечення аналітичної діяльності в управлінні підприємством. Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького. 2015. Вип. 11. С. 224-232. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/3464>.
9. Пуцентейло, П.Р. Особливості функціонування аналітичного забезпечення підприємств. Інноваційна економіка. 2015. № 1 (56). С. 194–198. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/3460>.